

PIRKANMAAN HYVINVOINTIALUEEN TYÖSUOJELUTOIMIKUNNAN KOKOUS 24.3.2025

Teija Mertimo, ylilääkäri, työterveyshuollon erikoislääkäri, Pirte työterveyshuolto.
Arviointitiimissä mukana Hanna Kuoppala, työterveyshuollon erikoislääkäri sekä
kommentoijana Asko Aalto, kemikaaliasiantuntija.

pirte50

**SUOMALAINEN
TYÖ** JÄSEN

ÄRSYTYSKOSKETUSIHOTTUMA

- Ärsytyskosketusihottuma on yleisin ammatti-ihotauti Suomessa ja yleisimpiä ammattitauteja sote –alalla.
- Työperäinen ärsytyskosketusihottuma esiintyy yleensä käsissä.
- Ärsytysihottuma johtuu ihon pintakerroksen vaurioitumisesta.
- Vaurioita aiheutuu erilaisilla mekanismeilla – esimerkiksi pesuaineet aiheuttavat ihon läpäisyesteen rasvojen häviämisen, ja emäksiset ja happamat aineet taas vahingoittavat pintakerroksen proteiineja.
- Tavallisia työperäisen ärsytysihottuman syitä ovat märkätyö, likainen työ, pesuaineet, ihon hautuminen tiiviin suojakäsineen alla, öljyt, betoni ym. kemikaalit ja ihon poikkeava hankautuminen.

ÄRSYTYSKOSKETUSIHOTTUMAN AIHEUTTAJISTA

Märkätyö

- Tavallisin työperäisen ärsytysihottuman syy, vaikka vettä ei luokitellakaan 'ihoärsyttäväksi kemikaaliksi'.
- Märkätyö on kyseessä, jos käsien iho on jatkuvasti märkänä säännöllisesti ainakin 2h/pv, käsien ihoa täytyy puhdistaa usein tai käyttäen voimakkaita aineita tai työntekijä joutuu käyttämään tiiviitä suojakäsineitä vähintään 2h/pv. Märkätyöhön yhdistyy tavallisesti myös pesuaineiden käyttö, ja pesuaineet ovat poikkeuksetta ihoärsyttäviä.

Kemikaalit

- Kemikaalien ihoärsyttävät ominaisuudet ilmoitetaan käyttöturvatieotteessa vaaralausekkeilla H314 'voimakkaasti ihoärsyttävää ja silmiä vaurioittavaa' tai H315 'ärsyttää ihoa'. Nämä aiheuttavat ärsytysihottumaa tavallisesti vasta toistuvan altistumisen jälkeen.
- Monet muutkin teolliset kemikaalit voivat aiheuttaa ihoärsytystä, vaikka niissä ei olisikaan H315-luokittelua.
- Ärsytyskosketusihottumaa ei voida todeta millään ihotestillä tai laboratorionkokeella, diagnoosi on kliininen. Se perustuu tyypilliseen taudinkuvaan: ihoon kohdistuu tunnettua ärsyttäviä tekijöitä ja tähän kohtaan ilmaantuu ekseemaihottuma, ja ihottuma paranee altistumisen loppumisen jälkeen.
- Kosketusallergiat tulee ihotautipoliklinikalla yleensä syytä sulkea pois epikutaanitestillä.

ALLERGINEN KOSKETUSIHOTTUMA

- Allerginen kosketusihottuma on 'pysyvä' elimistön reagoititavan muutos, kun se kohtaa kyseisen allergeenin uudelleen.
- Allergista ihottumaa voivat aiheuttaa kemikaalit tai eloperäinen materiaali.
- Kosmeettiset tuotteet (kuten käsisäippuat) aiheuttavat varsin suuren osan työperäisistä ihoallergioista.
- Tavallisissa käsisäippuoissa tyypillisesti ainakin säilöntäaineita ja hajusteita, jotka ovat voivat aiheuttaa allergista kosketusihottumaa.
- Käyttöturvatieotteiden varoitusmerkinnät ovat tuotteen herkistävyyssarviointin lähtökohta, mutta käyttöturvatieotteiden avulla ei voida poissulkea tuotteen herkistävyyttä (mm. konsentraatorajat käyttöturvatieotteissa ovat herkistävien tuotteiden varoitusmerkinnöille usein allergiariskin näkökulmasta kohtalaisen korkeita). Tuote saattaa aiheuttaa allergista ihottumaa, vaikka siinä ei ole mitään varoitusta ihoherkistävyydestä.
- Allergisella mekanismilla syntyvän ihottuman ulkonäkö voi vastata tai vastaa ärsytysmekanismilla syntynyttä ihottumaa.
- Voi paljastua / paljastuu usein ihotautipoliklinikan epikutaanitesteissä.

Abenan käyttöajat ja käyttöturvallisuustiedotteen tiedot

- Abena käsihuuhe ollut käytössä useamman vuoden Pirkanmaan hyvinvointialueella
- Käyttöturvallisuustiedotteen H-lausekkeissa ei herkistäviä, mutta ärsyttäviä ainesosia löytyy
 - H225 Helposti syttyvä neste ja höyry.
 - H319 Ärsyttää voimakkaasti silmiä.
 - H332 Haitallista hengitettynä.
 - H335 Saattaa aiheuttaa hengitysteiden ärsytystä.
- Abenasta käytössä myös pesuneste (?)

TYÖTERVEYSHUOLLON NÄKÖKULMA | KÄSI- IHOTTUMIEN RYPÄS LOPPUSYKSYSTÄ 2024 ->

- Yksittäisiä (useampia kuin yksi) käsi-ihottumatapauksia tullut aikaisemmin vuoden 2023 aikana, tällöin Abena ollut epäiltyjen listalla, ainakin yksi ammattitaudiksi todettu.
- Lokakuulla 2024 alkoi muodostua näkemys siitä, että Pirkanmaan hyvinvointialueen työntekijöillä on normaalivaihtelua enemmän käsi-ihottumia.
- Alueellisia eroja esiintyvyydessä (?).
- Työntekijät itse yhdistivät Abena –käsihuuhteeseen.
- 10/2024 tiedon välitystä Pirte-Pirkanmaan hyvinvointialue, sovittiin yhteinen toimintatapa.
- Pirten lääkärien selvittelyissä Abena esiintyi mahdollisena käsi-ihottumaa aiheuttavana tekijänä, ainakaan sen vaikutusta ei voitu poissulkea. Entä saippuat tai muut mahdolliset altisteet?
- Työterveyslaitoksen ihotautilääkəriin oltu yhteydessä ja selvitelty kokonaisuutta.
- Todettu, että jotta työterveyshuolto voi ottaa Abenan mahdollisena ihottumien aiheuttajana kantaa, tulee kokonaisuus ensin kattavasti selvittää (ihotaudit, Työterveyslaitos).
- Käsihuuhteet eivät yleensä sisällä tunnettuja allergisoivia aineosia, eivätkä käyttöturvallisuustiedotteen alkoholit sovellu ihokosketusallergeeneiksi. Käsihuuhteet(kin) voivat ärsyttää ihoa.
- AVI:ta tietopyyntö Pirte työterveyshuoltoon 11.3.2025 (ammattitauti-ilmoitukset).

TYÖTERVEYSHUOLLON NÄKÖKULMA | KÄSI- IHOTTUMIEN RYPÄS LOPPUSYKSYSTÄ 2024 ->

Potilaskohtaamissa havaittua:

- Oireilijat jakaantuvat pa. kahteen ryhmään
 1. Mahdollisesti kymmeniä käsi-ihottumia, jonka potilas Abenaan yhdistänyt, vaihtanut käsihuuhteen toiseen, ihottuma poistunut, eikä ollut enää havaittavissa vastaanotolla
 - Ammattitauti-ilmoitusta ei tehty, ihotaudeille ei lähetetty (ei diagnosoitavaa sairautta vastaanotolla)
 - Suuri osa näitä tapauksia
 2. Useampia, joilla käsi-ihottumaa, jonka potilas Abenaan yhdistänyt, ei käsihuuhteen vaihtoa ainakaan alkuvaiheessa, ihottumaoire jatkui, todettiin ekseema
 - Ihotaudeille lähete, kehoitettu esihenkilön kanssa keskustelemaan, epäilystä ammattitaudista ilmoitus tehty.
 3. Abena pesuneste
 - Tiedossamme työpaikalla käyneellä vierailijalla ihoreaktio, joka rauhoittui 2-3 tunnissa, työntekijät eivät ole merkittävästi pesunesteestä raportoineet oireita.

AJANKOHTAINEN TIETO ABENASTA

- Ammattitautiepäilyt eivät vielä loppuun selvitetty. Vielä epävarmuutta aiheuttajasta ja epäselvää, ovatko reaktiot ärsytyskosketusihottumaa vai allergista kosketusihottumaa. Abena-valmisteet tällä hetkellä kuitenkin selvin ja ainoa työntekijöiden epäilyn kohde.
- Ulkoisen tekijän aiheuttaja käsi-ihottumissa: todennäköisimmät mekanismit voivat olla ärsyttävä tai allergisoiva. Huomioitavaa, että allergisoivien aineosien esiintymisestä Abenassa, ainakaan käsihuhuhteessa, ei ole tällä hetkellä näyttöä.

Abena käsihuhuhteen aineosat		
Vaikuttava aine	etanoli 73,5 p-%	Toistuva ihokosketus kuivattaa ihoa, voi aiheuttaa ärs.kosk.ihottumaa.
Denaturointiaine	t-butanoli 2,25%	Voi olla silmiä voimakkaasti ärsyttävä, hengitysteitä ärsyttävä sekä hengitysteille haitallinen. Voi ärsyttää ihoa. (Ja suurina pitoisuuksina muiden liuottimien tapaan voisi aiheuttaa keskushermosto-oireita).
Ihoa hoitavat ja ihoa kosteuttavat aineet	glyseriini	-
Ihoa hoitava, kosteutta ihoon sitova ja ihoa rauhoittava aine	betaiini (trimetyyliyglysiini)*	Jos sisältäisi kookosta*, voisi olla herkistävä -> monta 'ehkää'
Viskositeettia säätelevä aine, stabiloiva aine	luonnollinen akrylaatti-C10-30-alkyyliakrylaatti-polymeeri aminometyylipropanoli	Akrylaattipolymeereissä voi joskus olla jäljellä monomeereja, jotka joskus voivat herkistää ->monta ei-niin-todennäköistä ehkää

**Kookosöljystä saatavia kookosrasvahappoyhdisteitä, kuten kookosamidopropylibetaiinia ja kookosdietanoliamia, käytetään laajasti pinta-aktiivisina aineina siivouskemikaaleissa ja astianpesuaineissa, henkilökohtaiseen hygieniaan tarkoitetuissa tuotteissa, kosmetiikassa, piilolasinpuhdistusnesteissä sekä öljyjen ja leikkuunesteiden apuaineena. Ne ovat herkistäviä ja voivat aiheuttaa allergisia kosketusihottumia. <https://www.duodecimlehti.fi/duo70078>*

Kiitos!

